

פרוטוקול מס' 247
מישיבת ועדת הכספים
שהחקימה ביום רביעי, י"ב בשבט תשמ"ו (22.1.86), בשעה 9.00

הנוכחים : י. כהן (מ"מ יו"ר), י. ארידור, י. ארצי, מ. בר-און, ג. גדות, פ. גרופר, א. ויינשטיין, א. ורדיגר, ע. סולודר, ע. עלי, ח. קופמן, ח. רמון, מ. שטרית, א. שלום, ג. שפס, ד. תיכון.

מזמניה : י. שייך - ארגון המועצות האיזוריות
ח. חסיד " " "
ב. כהן " " "
י. רוזן " " "
א. הכט - משרד הפנים
גב' ר. גאייר - " "
י. אפרתי - משרד האוצר

מזכיר הועדה: א. קרשנר

רשמה: מ. טרלו

סדר היום : דיון על המועצות האיזוריות

935

(נתקבל ביום 5.2.86)

22.1.86

דיון על המועצות האיזוריות

היו"ר י. כהן:

הדיון הזה בא בעקבות הצעה לחדר היום שהגישו חברים מועדה הכספית, במסגרת סידרת דיונים שאנחנו מקיימים גם לקראת הכנת התקציב ל-86 שיאושר היום בקריאה ראשונה וגם בעקבות מספר אירועים שקורים במהלך השנה, בעיקר חוספות תקציביות שקיבלו חלק מעיירות הפיתוח, המגזר הערבי והמגזר הדרוזי. התבקש דיון על מצבם ועל בעיותיהם של המועצות האיזוריות, ואנחנו שמחנו לקיים את הדיון הזה שהוא יהיה מיוחד לנושא הזה.

י. שיין: יש אירה לא טובה, יש נורמות שאינן מקובלות עלינו שאינן חורמות - בלשון המעטה - לחינוך האזרחי הטוב.

לפי מיטב הכרתי, המצב קשה והוא נובע מהעדר שיטה הוגנת בפתרון בעיות. אני מצטער שהדבר עדיין כך אחרי 37 שנים למדינה.

בנובמבר 84 איטרה הממשלה עקרונות את המלצות ועדה זנבר שהחלה בעבודתה ב-74. צר לי לקבוע ששום דבר משמעותי מהמלצות אותה ועדה לא התגשם עד היום הזה. משרד האוצר מיהר להודיע שהוא איך שהוא, בהרבה הסתייגויות, מקבל את המלצות, למעט הוספת כספית.

היו"ר י. כהן:

הממשלה איטרה את המלצות למעט המלצות התקציביות?

י. ארידור:

יש אוטונומיה של העברת הכספים לרשות המקומית מכל כוג שהוא, כמו שביטלו לגבי מועצות דתיות, כך לגבי מועצות מקומיות.

י. שיין:

זיי ביצוע מסקנות מחויבות אינו דבר טוב. אפשר שגדולי הדור מעונינים שישחרו פניהם ויעלו אליהם לרגל ויפתחו את הארנק שיזרקו כמה מטבעות. לעניות דעתי זה לא מינהל תקין.

יש הרבה דברים שאפשר לעשות מבלי להוסיף, כדי לשפר את המערכת. בזה אין יום סיפול רציני, בכוונה או אולי לא בכוונה, כי הכל התרופף.

באתי לכאן קצת באי-נחת כפני שדרכי הפעולה השגרתית אינם חביבים עלינו. מידך יוצא שכאילו גם אנחנו באים להתייצב בתור. זה לא בדיוק כך. אנחנו מנסים לקבוע נורמות של ניהול תקין וגישה עסקית ונורמטיבית לעניינים. עניינים כואביר שבחיי האזרח.

אני רוצה לומר משהו על המועצות האיזוריות. יש היום 53 מועצות איזוריות ואוכלוסיה המהווה 8% מן האוכלוסיה המוניציפאלית. הם מורכבים מישובים קטנים המפוזרים על מרחביה גדולה עד מאד.

המועצה האיזורית באה לאפשר להגיש לאוכלוסיה שירותים מוניציפאליים יאיי אפשר לכל ישוב להגישם מבחינת היקור והארגון. לא התואר ההתייכות החדשה בלי המועצות האיזוריות, נסיונם המינהלי והעזרה ההדדית כהחומן מכל צבעי הקשת, בחיי יום-יום - טובים מאד. הדברים ידועים.

בעבר היתה התייחסות ערכית של משרד הפנים, המשרד הממונה על הנושא, מאז רוקח ז"ל, חייה משה שפירא ז"ל, ישראל בר-יהודה ז"ל ויוסף בורג ייבדל לחיים ארוכים, ויצחק פרץ ייבדל לחיים ארוכים. לאחרונה, מחמת המחסור והמצוקה, שוב כמעט אי אפשר לו למשרד הפנים לבטא את יחסו החיובי הערכי המיוחד לאוכלוסייה הזאת. פירושו של דבר, התחשבות במבנה המיוחד, במיקומם של הישובים על מנת הארץ מבחינת הבטחון ומבחינת שינוי ערכים במבנה המקסי וכו'.

לאחרונה הורע מצבה של החקלאות, דבר זה מקשה על תפקוד המועצות האיזוריות באשר למיסוי המקומי שהוא כבד מאד. יש בעיות מיוחדות בתחום הבטחון - רק אצלנו יש חוק שמירה שהתנדבנו לעשות אותו והוא עול כבד על התושבים, כאשר משרד המטרה גם כן מנסה לפגוע בכבשת הרש.

חברי ימלאו אחר דברי וועדת הכספים תלמד את הנושא המיוחד שלנו ואני מקווה שתשפיע על בעלי המאה לאפשר למשרד הפנים לסייע לנו במינימום הדרוש כדי לקיים שירותים חברה וקיום אוכלוסייה בימים אלה.

ב. כהן:

בשיחות עם מספר חברי-כנסת נוכחתי לדעת שלא תמיד יודעים שהמועצות האיזוריות אינן הברים במרכז השלטון המקומי. רשמתי בתזכיר הבמקביל יש מרכז לשלטון מקומי, ישנו ארגון המועצות האיזוריות שכולל את כל המועצות האיזוריות בארץ.

מ. שורית:

למה הם לא חברים בארגון המועצות המקומיות?

ב. כהן:

זה מקדמה דנא. בהנהלה מיוצגים חברים מכל תנועות ההתיישבות. כולה מיוצגים. אנחנו 53 מועצות איזוריות, זה כולל מועצה איזורית דרוזית אחת בגליל ומועצות איזוריות ביהודה ושומרון, שביקשו ונתקבלו לארגון שלנו. מספר הישובים במועצות האיזוריות מגיע ל-850 מכל צורות ההתיישבות. יש טבלא שמפרטת בכל מועצה איזורית כמה קיבוצים יש, כמה מושבות וכמה מושבים שיחופיים. המספר אינו כולל 80 מוסדות דינוך כמו בית-ספר קלאי עין-כרם, כמו מוסד אתרים שגם הם גרות משפחות וגם הם מקבלים שירותים מוניציפאליים מהמועצות האיזוריות, אבל הם לא מוגדרים כיישובים.

האוכלוסייה שלנו מונה בסך הכל 360,000 נפש. שטח השיפוט - 85% משטח מדינת ישראל כולל הגולן, לא כולל את יהודה ושומרון.

לצורך הגשת השירותים, 53 המועצות האיזוריות מעסיקות 7000 עובדים קבועים.

ע. עלי:

אם יש לכם 85% אתם גם גובים מסים באחוז כזה?

ב. כהן:

אנחנו פיטרנו 600 עובדים מתוך 7000, נדרשנו לפטר 800, אחרי בירור נוסף עם משרד הפנים, הרשימה קטנה ל-450, והכל זאת פיטרנו 600. יש מקומות שהמצבה של העובדים נמוכה משיא כוח האדם.

ארנונה כלליה ומסים:

מ. שטריח:

איך משלמים את הנסים חברי הקיבוצים למשל?

ב. כהן:

יש מכסה המוטלת על הקיבוץ והוא משלם.

המועצות האיזוריות מטילות מסים על חבריהן לשוב. מחלקים מסים פר משפחה, מה שיוצא זה יותר גבוה מהמוצע.

מ. שטריח:

זה לא מספיק, אתה צריך לקזז את התעשייה הקיבוצית.

ב. כהן:

זה יותר מאשר בעיר.

א. ויינשטיין:

באינפורמציה שלך לא נאמר שאתם מטילים על פרטים. גם על בעלי קרקעות מטילים?

ב. כהן:

אנחנו מטילים מסים כמו כל רשות מוניציפאלית. במקרה של קיבוץ או מושב, במקום שיש אגודה שיתופית או ועד, שם מטילים על הועד המקומי. אם יש נכסים של אנשים פרטיים שגרים שם באופן פרטי או שלא גרים שם אלא בעיר הסמוכה ויש להם נכסים בתחומינו, אם המבנים של מגורים או תעשייה, אם זה אדמות חקלאיות או מחצבות וכו', אנחנו מטילים מסים על פי הקריטריונים שקובע משרד הפנים. כך הכל המסים של המועצה האיזורית מורכבים מנכסים ואוכלוסיה, כמו כל רשות מקומית אחרת.

בשנים האחרונות עידכנו את הארנונה לפחות באותם אחוזים שמשרד הפנים קבע, ברוב המקרים העלינו יותר.

מועצה איזורית זו רשות מקומית בעלת שני רבדים. יש מושבים וקיבוצים וסוג של מושב.

בנוסף למסים שמטילה המועצה יש מסים שהמושבים מטילים על החברים כדי להשלים את הירוחים המוניציפליים שהמועצה האיזורית מתקציבה לא יכולה לתת. יש שתי מערכות: אחת שלנו, הינה לא באה לביטוי בחקציב המועצה האיזורית.

מ. שטריח:

איזה שירותים נוחת המועצה?

ע. שלום:

במועצה איזורית באר- טוביה נוהגים שירותי חינוך, השתתפות בתאורה, החזקת כבישים; היא לא משלמת הוצאות חינוך, היא איננה משלמת את הוצאות הפעולות החברתיות ולא משלמת את הכבישים. הייבוב לוקח הלוואות והוא מטיל על חברים הוצאות. אני כהבר מושב משלם פעם למועצה האיזורית ופעם שניה לוודד המקומי שלי בעד השלמת השירותים או בגין אי-השתתפות המועצה באותם דברים, ופעם שלישיית פרעון מלווח של המשפחה. הייבוב לוקח על עצמו חלק מההוצאות. אני משלם כ-70 דולר מס מוניציפאלי לחודש, זה כולל מועצה איזורית, זה לא כולל פרעון המלווח. זה יותר גבוה מיישר כל מועצה מקומית אחרת המוכה.

מ. שטרית:

אף אחד איננו מס על שירותים. כשאנחנו עושה כבישים, פעם הבעלים היו משלמים 100%. כשאני עושה שירותים המקום משלם את השירותים העצמיים. אם אני עושה חוג למוסיקה האיט משלם 40 דולר לחודש עבור החוג. כך גם בדברים אחרים שהמועצה צריכה לשלם.

ב. כהן:

גרעונות של המועצות האיזוריות; על פי המאזנים שיש ברשותנו, ב-53 מועצות איזוריות היו גרעונות שמסכמטים ב-18 מיליארד שקל במרץ 85. הגרעונות האלה לא סטטיים, יש עליהם ריבית והצמדה. לפי הערכה שלנו בסוף השנה נגיע ל-40 מיליארד שקל ישן גרעון. בעבר כאשר מועצה איזורית כל שהיא נהקלה בקשיי מימון זמניים, היתה כתובה, פנו אל גזברי המשקיה שבהחומיהם היו קרנות לסיוע. הדברים האלה נגמרו ואינם, המקורות האלה נסחמו. היום מועצה איזורית לא רק שלא יכולה לקבל סיוע מהישובים שלה אלא שהישובים הם נטל מבחינת מהן שירותים. יש 100 יישובים במצוקה על פי קריטריונים אובייקטיביים של משרד החקלאות והמתלסה להתישבות של הסוכנות. הם נמצאים בשלבים של שיקום. 100 יישובים אלה לא רק שאי אפשר להעלות שם מסיח כפי שקובע משרד הפנים, אנהנו לא מצליחים לגבות מהם את המסים משנים קודמות. המועצות האיזוריות צריכות לספוג את המסים ולחת להם שירותים כי אנהנו לא יכולים שלא לחת להם שירותים. יש מועצות איזוריות שהחוב שלהן מגיע לעשרות מיליוני שקלים ייניים. כאשר יש שכונה במצוקה בעיר יש פרויקט שיקום שמטפל בה, הוא מיכל על השירותים של הרשות המקומית באותו מקום. פרויקט השיקום לא פועל אצלנו, הוא פועל רק במגזרים האחרים. אצלנו המועצה האיזורית צריכה למלא את מקומו של פרויקט השיקום. אנהנו נדרשים לחת קצח מעבר למה שאנהנו נוהגים. צמצמו את מה שאנהנו נוהגים למינימום ההכרחי עד כדי כך שיש כבר מושבים ששואלים אותנו בשביל מה צריך את המועצה האיזורית.

מ. שטרית:

זורקים את הילדים שלהם מכית הספר האיזורי. הדוגמא זה בן-זכאי.

י. שייך:

אני מחענין בזה במועצה.

מ. שטרית:

האם רמת השירותים במוטבים שווה לרמת השירותים בקיבוצים שהמועצה האיזורית

מספקת?

ב. כהן:

יש כ-40 כפרים ערביים שהם חלק מהאוכלוסייה. חלקם לא היו מאורגנים במועצות איזוריות אלא במועצות מקומיות שלהם. העשו תחשיב כמה זה היה עולה לקופח המדינה. אנהנו כוללים אותם והם מקבלים את השירותים. המועצות האיזוריות מנסוה לחת את הסל החינוכי שאפשר לחת - החזקת בתי ספר, אספה, כבישיה, שירותים פנימיים.

מאחר ומדובר בצורה התישבות מיוחדת שמוכרת במועצה האיזורית, אנחנו חייבים לפתח מערכות מסבילות של חשחיות. אני מביא לדוגמא את איזור אופקים, נחיבות או שדרות. באופקים יש 8000 נפשות, במועצה איזורית על יד זה יש 8 ישובים ויש שם 6000 נפשות. מועצה איזורית מרכיבים לפי מספר הישובים. יש מגרשי ספורט, מרפאה, מועדוני גוער, בחי-כנסת וכו'. באופקים יש 5 - 6 מכל סוג. על אותו מחפר של אוכלוסיה אנחנו חייבים לפתח חשחית מוניציפאלית הרבה יותר גדולה כי זה המבנה שלנו. אי אפשר תמיד לשלוח ילדים לישוב אחר, אז מקימים מועדון או מגרש כדורגל בכל מקום. אי אפשר לשלוח חולים לישוב אחר, אז צריכים להקים מרפאה. ההוצאות האלה חייבו אותנו בזמנו לסחח הלוואות פיתוח. יש הרבה ישובים שכל זה חסר במקום. היום ההלוואות שלקחנו מגיעות לפרעון. יש הרבה נכסים לאומיים שהמועצה האיזורית חייבת להקצות משאבים כדי להחזיק אותם. אנחנו עושים זאת ברצון, אבל זה מטיל עלינו עול נוסף.

אנחנו גם צריכים מערכת הסעה. העלות של הסעות בעיר עולה אותו דבר כמו אצלנו אבל אצלנו נוספת ההסעה.

אם צריך לארגן אגודה לקשישים, אצלנו אין עדיין אגודות כאלה כי הכספרים קטנים. המועצה האיזורית מארגנת את זה. המרכז לקשישים מוקם וצריך להסיע לשם את הזקנים. מרכיב ההסעה מהנוסף לעלות הרגילה. כך לגבי בתי ספר, מעונות יום, מרכז בריאות.

המושג של פקידות נדרשת איננו הטבה, העובדים נוסעים יותר מאשר מכסת הקילומטראז' שהוקצבה להם. אין תחבורה מסודרת והעובדים חייבים להגיע לישובים גם בשעות לא נוחות.

מ. שחרית:

לעובדים הבכירים יש רכב צמוד?

ב. כהן:

לא לכולם. יש כאלה שיש להם רכב צמוד. יש מספר קיידים שיש להם רכב צמוד ולרוב יש פקידות נדרשת.

אנחנו מחקצבים השנה 43 מיליארד כמענק כללי למועצות האיזוריות כדי לאזן את חקציבם. מתוך 43 מיליארד, אנחנו משלמים לבנקים פרעון חובות 26 מיליארד, יותר מ-60%.

י. ארידור:

המענק עולה פי כמה וכמה על סכום המילונות שצריכים לשלם.

ב. כהן:

אני טוען שלא נשאר לנו כסף לממן את היירותים.

עומם פרעון המילונות בחקציב המועצות האיזוריות נעשה גדול והוא גוזל חלק ארי מהמענק וזה בגלל המבנה שהיינו חייבים לפתח חשחית יותר מאשר אוכלוסיה רגילה צריכה. על סמך הרבה דיונים פנימיים שלנו במועצות האיזוריות, הזהרנו את המועצות האיזוריות לעשות קיצוצים. מתוך רצון קיצצנו הרבה מיד שירותים. אנחנו היום נמצאים ברמת שירותים מינימלית. אין יותר מה לקצץ. מה שאנחנו נותנים לא משתווה למה שנחנו לפני 5 שנים, אז נתנו הרבה יותר, היחה הפשרות, למדינה היחה יכולת, אנחנו עכשיו קיצצנו את השירותים.

אנחנו בעד קיצוצי מסעמי יעול. אנחנו בעד הורדת שירותים לא היוניים, אבל מזהירים מפני גביעה בהשתתפות. חוששים שהלהט לצמצם יותר יביא לפגיעה בהשתתפות שנוצרה בעמל רב.

במסך שלוש הסנים האחרונות אנחנו לא מחזיקים כבישים ביישובים. זה יחנקם פעם כי יצטרכו לשקם אותם מהיטוד; אם היה קצת כסף לחזק אותם, זה היה עולה פחות. הגישה צריכה להיות לצמצם אבל לא לפגוע בחיוני. צריך לעשות הכל אבל לא ליפוך את החינוך עם המיה...

אנחנו קובעים 4 דברים:

יש אצלנו בשטח תסיסה רצינית של חברים, יש הרגשה לא טובה. אנחנו שקטים, הלכנו בשיטות הרגילות שלנו - לדבר, להחביר, ליכנס, ואז יסייעו לנו, אבל זה לא הולך. על רקע של המצב הזה יש מחר כנס אסיפה ייל ראשי המועצות האיזוריות, ונראה מה יוחלט שם. זה על רקע התסיסה הגדולה שיטנה בשטח. חברים חובעים לנקוט פעולות כדי להנחות את המצב. אנחנו מבקשים שמשרד האוצר יסייע למשרד הפנים לעזור לנו לחסל אתהגרעון של השנה הקודמת - 18 מיליארד.

היו"ר יג כהן:

המאזן מאודר ע"י משרד הפנים?

ב. כהן:

כן. אנחנו מדברים על אוהם המספרים ומשרד הפנים מאמת אותם.

אנחנו חושבים שלא היה צודק לעשות קיצוץ בתקציבים של 12% שעשו בראשית השנה. אנחנו מבקשים שזה יוחזר לנו, זה יעזור בטיפול שוטף של השירותים לשנה הזאת.

אנינו לא מבקשים חיסול גרעונות של השנה הנוכחית, אנחנו מבקשים טיפול בהם ויחד עם משרד הפנים לקבוע איך מטפלים בהם.

בשנה הבאה, בגלל הקריטריונים שקבעו לרשויות המקומיות נראה שלא פותרים את הבעיות שלנו, הקריטריונים שקובעים גם בבילינו. אנחנו מבקשים שהתקציבים שלנו יאושרו על פי קריטריונים מחאימים יותר.

א. ויינשטיין:

יש לי שתי בעיות בסיסיות עקרוניות. אחת זו שיטת הבחירות במערכת, אבל בזה הם לא אשמים אלא החוקים. לפי החוק מחיימות בחירות, להלק יש זכות בחירה ולחלק אין זכות בחירה. הבעיה מורכבת, על זה אינני יכול לבוא בטענות למועצות האיזוריות, אבל יש בטיה שניה שלדעתי בסיסית. לפני כמה זמן נחקלתי בבעיה שבמועצות איזוריות יש קרקע זה יכול להיות כרם או פרדס אחד ולידו כרם אחר, האחד משלם X שקלים והשני, X5. הבעיה הזאת קיימת, כשכרם אחד גובל בשני, רק האחד גר שם והשני גר מחוץ לאותו מקום. נסיחתי לברר את פיר הפנין והסתבר שיש חוק שמילמין למועצות האיזוריות לפי סוגים של בני אדם. זה היה קיים במדינת ישראל לפני שנה וחצי. אני שמחתי שמשרד הפנים נענה לבקשתי וביטל את זה. היו מגעים בענין זה אבל עדיין יש אפלייה. כשם שבעיר לא גובים מסים מאדם לפי השתייכותו הפוליטית, לפי השקפת עולמו, כך צריך להיות גם ביישוב חקלאי. ברגע שהוא בעל נכס, הוא משלם על הנכס ולא לפי השקפת עולמו והתארגנותו.

לפני שועדה הכספית תתייחס לנושא, הייתי רוצה שיזמנו את התאחדות האיכרים כדי לברר את הבעיה. אני לא מוכן לתת את ידי לחוספת למועצות האיזוריות במצב זה. אני מבקש לקבל מסמך על שיטה המסים אצלכם. אני מכיר את הבעיות. אני יודע מה זה לקיים מערכת תיארחם אוחה. יש מושבים בהם השיווק לא נעשה ע"י הארגונים, כי אם מיוזמים א דרך הארגון, רוצים את המיכרות.

בעקרון צריך לעזור, אבל אי אפשר לבוא לקראתם כאשר המערכת נוהגת כך. אני מבקש לשמוע את התאחדות האיכרים ולקבל מכם מסמך מפורט על שיטת המסים במערכת שלכם.

ע. עלי:

אין ספק שלמועצות האיזוריות יש צרכים מיוחדים שנובעים מנתונים מיוחדים. הפיזור של יטובים זה אחד הנתונים שמחייבים התייחסות מחאימה, אין ויכוח על זה. הנושא הזה בא לביטוי בתקציב. אם ניקח את המסגרת שהביאו המועצות האיזוריות, הריכוז של תקציבי המועצות האיזוריות לשנת 85/6, מחברר שניתנה הדעת על הדברים האלה ולכן התקציב נגזר מהצרכים המיוחדים. אם נשווה את סך הכל התקציב של המועצות האיזוריות ונראה מהו האחוז של התקציב הזה מסך הכל התקציב שניתן לרשויות המוניציפליות במדינה, מחבררת חמונה מענינה מאד, המועצות האיזוריות מהוות 8% מהאוכלוסיה במדינה והם מקבלים 14,26% מסך הכל התקציב, ו-15½ אחוזים מסך הכל התקציב לפרעון מילווה.

אני רוצה להוכיח שלנתונים המיוחדים ניתנה דעת, גם התקציבים המוקצבים נגזרים מזה. יש צרכים מיוחדים וזה בא לביטוי בתקציב. אוכלוסיית המועצות האיזוריות מהווה 8% ופרעון המילווה 15½. בסך הכל המינק שהם מקבלים מהווה 63 מיליון שקלים חדשים וזה מהווה 28,17% מסך הכל המענק של הרשויות המקומיות. המענק שמשרד הפנים מעביר למועצות האיזוריות מהווה 28,17% מסך הכל המענקים שמשרד הפנים מעביר לכל הרשויות ב"רץ, בו בזמן שאוכלוסיית המועצות האיזוריות מהווה 8% מאוכלוסיית המדינה. אין פרופורציה בין מה שמעבירים לאיזון לרשות רגילה ובין מה שמעבירים לאיזון למועצה מקומית רגילה. זה נתון שמדבר בעד עצמו. אם 28% מסך הכל המענקים שמועברים למועצות במדינה כאשר האוכלוסיה היא 8%, זה אומר דרעני.

נושא ההסעות ממומן ע"י משרד החינוך. בדרך כלל הכספים מועברים פר קפיטה. התקציב של המועצות האיזוריות הוא 12,8% מהתקציבים המועברים לרשויות המקומיות. תושב המועצה האיזורית מקבל פי 1,6 מתושב בעיר. זה נובע מהצרכים המיוחדים של הסעים, של כיתות לא מיוכלסות ודברים אחרים. כל הצרכים המיוחדים שלכם באים לביטוי בתקציב של המועצה האיזורית.

נושא מיסוי והכנסות עצמיות: אני לא חושב שתושב או קיבוץ יותר ערכי מתושב בעיר. אני מתקומם נגד החלוקה של ה"אוכלוסיה" לאנשים יותר מיוחסים ופחות מיוחסים. יש צרכים מיוחדים, יש נתונים מיוחדים, תתייחסו לדברים לגופם ואל ידברו על ייחוס, אצילות וכו'. אם יש צרכים מיוחדים צריך להתייחס לנושא בהתאם. זה בא לביטוי בתקציב. אני חושב שתושב מועצה איזורית משלם הרבה פחות מתושב בעיר.

היו"ר י. כהן:

הוא משלם פעמיים.

ע. עלי:

אני אומר בצורה חד-משמעית שתושבים במושבים וקיבוצים משלמים הרבה פחות מאשר בעיר, גם אם המסים המוניציפאליים מגיעים ל-70 דולר, זה הרבה פחות מאשר בעיר. אם נשווה תושב בעפולה שיש לו בית מלאכה או לול, משלם פי 6 או 7 יותר מ-70 דולר. מה משלם בעל העשיה בעיר לעומת מה שמשלם בעל אותו מפעל בקיבוץ? הוא משלם 10% ממה שמשלמים בעיר?

כאשר אומרים 70 דולר או 50 דולר, זה מצעה. אתם משלמים בסך הכל בעד השירותים שניתנים לכם בשל המגורים, בשל המבנים. האם אתם משלמים תשלום מיוחד בשביל המבנים שמשמשים אתכם ליצור? לא. אתם משלמים סך הכל מסים בשביל מגורים, ואילו בעד בית מלאכה, לול או רפת או דברים אחרים - בעד המבנים האלה אתם לא משלם לפי מטר. לכן אם נשווה את המיסוי במועצה איזורית למסים בעיר, במועצות האיזוריות יש הרבה פחות. כדאי שנדע זאת.

מדברים על ארנונה, על אדמות חקלאיות; אם יש סקטור במדינה שהוא מיוחס, שזה גובל בשערוריה, זה הסקטור החקלאי. זה חורה לי כשאני בודק את הדבר הזה. אדם שיש לו אלף דונם של אדמה חקלאית, אדמת שלחים, משלם פחות מאשר בעל חנות של 4×4 במרכז עפולה. למה? כי יש לחקלאים במדינה לובי חזק.

כשאני אומר שכל החקלאים שמעבדים 10,000 דונם, לא משלמים כמו בעל מיני-מרקט אחד, הדברים האלה נותנים לנו המחשה מה משמעות המסים שמשלמים החקלאים במדינה.

א. שלום: למה מושב אליפלט לא יכול לשלם?

י. ארידור:

גם בין המושבים והקיבוצים יש מיוחסים ולא-מיוחסים.

ע. עלי:

אומרים ש-85% של המדינה הם בחחום המוניציפאלי של המועצות האיזוריות. בעיר לא בודקים אם זה הר או אדמה זיבורית, יש לך דונם קרקע, אתה משלם בהתאם.

היות ועל קרקע יש הוצאות, אם זה הדברה או ניקוז, צריך לשנות את השיטת המיסוי. בעד אדמות צריך לשלם בהתאם לשטח. אם פותרים את הנושא הזה חלק מהבעיה נפתרה.

נשאלתי למה מושבים מסוימים הם בבעיה; כי החלוקה לא נכונה. נעשה כאן עיוות בשיטה. מפעל בקיבוץ עשיר משלם 5% מס ממה שמשלם מפעל בעיר פיתוח, והיתר מחולק בצורה שווה פר מושב, פר קיבוץ או ישוב. עצם החלוקה מעוותת את השיטה. היום שיטת המיסוי צריכה להיות כזאת שבהתאם לאמצעי היצור צריך לשלם מסים. אם יש מפעל בקיבוץ שמשתרע על 20 מ"ר לפי שיטת המיסוי בעיר הוא צריך לשלם 8 דולר למטר לשנה. אם אתה גובה במפעל מתל-יוסף 200,000 דולר מסים, גמרת את הבעיה, אבל אם אתה גובה 10,000 דולר, ברור שהשיטת מעוותת. אם המפעל היה בעפולה או ביבנה היה משלם 250,000 או 300,000 דולר. אם היו מחלקים את הנטל בצורה הוגנת בהתאם ליכולת הכספית, בהתאם לאמצעי היצור של קושי המועצה האיזורית וישוב עשיר היה משלם בהתאם למה שהוא צריך לשלם וקיבוץ מסוים צריך לשלם מיליון דולר מסים וישוב 10,000 דולר, מילא, אבל זו לא השיטה. שיטת המיסוי בארנונה מעוותת. כשאתה רוצה שוויון אתה מקפח מי שהוא. לא תמיד שוויון זו שיטה נכונה. שוויון טוב כשהוא צודק אבל לא כשהוא מעוות. צריך לשנות את שיטת המיסוי; העשירים צריכים לשלם כמו בעיר. אז יתכן שלא יצטרכו לקבל מענקי איזון ואולי אפילו יצטרכו להחזיר. אותן מועצות איזוריות שחולשות על ישובים יותר חלשים צריכות לקבל יותר. אחרי שנבחן את השיטה של המיסוי כמה ארנונה משלמים על תעשייה ועל אמצעי יצור, מה קורה עם ישובים חלשים וחזקים, אני מוכן לעזור. יש הרבה מועצות איזוריות שצריך לעזור להן. יש מקומות ש"חולבים" את המדינה. התחרות לא הוגנת. למפעל בקיבוץ יש יתרונות על אוחו מפעל בעיר.

מ. שטרית:
אני רוצה להצטרף לדברי עובדיה עלי. יושבים בוועדת הכספים גם חברי שמתמצאים בשלטון מקומי. הנסיון להציג את התמונה כפי שהיא מוצגת - ואני ער למצב ומודע לקשיים של המועצות האיזוריות - לא נכון. ניתן לפתור את הקשי הזה ללא שום בעיה עם פתרון אמיתי של המועצות האיזוריות.

ג. גדות:
אם הולכים בעקבות מה שאמר עובדיה, צריך להבין, כמו שלא רוצים שוויון אלא פרוגרסיביות, כך אי אפשר להקיש ממועצה אחת לשניה. על כן אתה לא צריך לדבר על הכל כמיקשה אחת.

מ. שטרית:
אני מבקש לקבל פרטים ממשרד הפנים על הגבייה במפעלי תעשייה ופר-מטר לפי ממוצע שיש בעיר. מה הייתה הגבייה צריכה להיות בפועל לעומת הגבייה היום. אני מדבר על תעשייה ומפעלי תיירות. כשאני אומר: גביה, אני מתכוון לארנונה הכללית למועצה האיזורית שנותנת שירותים. גם אלמנטים שלא מקבלים שירותים ממועצה איזורית חייבים לשלם ארנונה כללית עד לפרוטה האחרונה. זה עמד בבג"צ. ארנונה משולמת בגין הימצאות מפעל באיזור - כך קבע הבג"צ. אני יכול להצביע על מפעלי תעשייה שמשלמים מסים אפסיים, ואני יכול להצביע על מפעלים - למשל על פרדס יבנה - שמקבלים שירותים מיבנה, ולדאבוני הם נמצאים 500 מ' מחוץ השיפוט של יבנה, ואת כל המיסוי הוא משלם בגבעת ברנר, ושם המיסוי לא יותר נמוך מאשר אחרים, והוא משלם מעט מאד.

אתם הצגתם את הנושא של הסעות כחסרון. אני מוכן לקבל אוטובוסים. אני נלחם על אוטובוס אחד, אני צריך להסיע ילדים משכונה לשכונה, ואני מוכן לקבל אוטובוסים ולחייב את ההורים בהוצאות נסיעה.

מה ההגיון לבנות בית ספר בגן יבנה במרחק 3 ק"מ מיבנה? אני מוכן לקלוט את כל הילדים משם, יש מקום בכיתות בבתי הספר בעיר. הם מפחדים שידבקו באיזו מחלה? בבית-ספר עירוני בגבעת ברנר זרקו את ילדי המושבים. הילדים המושבים לא נתקבלו. הם זרקו את ילדי בן זכאי באמצע שנת הלימודים כי חשבו שהרמה שלהם לא מחאימה. בן זכאי זה המושב הכי קרוב ליבנה. אני הייתי חייב לקבל את הילדים באמצע השנה. שלושה חודשים לא קיבלתי אותם כי רציתי לאלץ את המועצה האיזורית להחזיר את הילדים לבית הספר. אני קיבלתי אותם כי בלי זה היו נשארים בחוץ. אני אחמוך בכיסוי הפער ברמת השירותים שיש במועצות האיזוריות בין קיבוצים לבין מושבים. אין מקום להשוות. הראו לי 10 פעולות שנעשו במושב בן-זכאי במשך 5 השנים האחרונות, ואני מוריד את הכובע.

ב. כהן:

אתה מדבר על פעולות שנעשו במימון הקיבוץ. מועצות איזוריות נותנות שירותים שווים.

מ. שטרית:

יש בריכת שחיה במועצה איזורית חבל יבנה? אתה מדבר על מימון של הקיבוץ. איפה כסף הפיתוח? אני אקח אותך למרכז הארץ במושבים של אותה מועצה איזורית ותראה מה רמת השירותים שם, מה רמת החינוך; ואקח אותך לקיבוץ באותה מועצה איזורית ותשווה.

מ. בר-און:

השאלה אם זה החקציב של הקיבוץ או המועצה האיזורית.

א. הכט:

לפי החוק לא המועצה האיזורית היא הרשות, דוקא כאן יש לקיבוץ ולמושב מה לומר.

ג. שפט:

הפרטים לא מדויקים.

מ. שטרית:

אני עדיין חושב שזה כך עובד.
אומרים שיש הבדל ערכי וזה מקומם אותי.

אני אסביר לך, אולי לא הבנת אותי טוב.

י. שייך:

מ. שטרית:

יש הבדל בין ילד ליד?

כל ההטבות האלה מבחינת מיסוי, אי אפשר להביא בחשבון בגלל צורת החיים המיוחדת שאני מקבל אותה ואני מקנא בקיבוצים, אינני נגדס, אני רוצה שיהיה אותו הדבר לאחרים, לא יותר. אני בעד. אני בעד צורת חיים כזאת שכל אדם יגור בבית פרטי ויהיה גינון סביב, יש בריכות שחיה. בתל-מונד יש 7000 תושבים, בעקרון 4000, מקומות בארץ שגרים שם יהודים ולא תמצא שם בריכת שחיה.

יש קרן שנקראת קרן עדי יפה, היא היתה קרן ספיר ז"ל, תזמין דיווח מהקרן כמה היא קיבלה, איזה פרויקטים הוקמו בקרן הזאת ואיפה. אני מבקש לקבל את התמונה הזאת בוועדת הכספים ונראה אם יש הגיון בחלוקה וצדק חברתי. לא אגיד שום דבר מראש, נבדוק.

יש בעיה חקציבית, אני ער לה. אני שותף לבעיות חקציביות של השלטון המקומי. המועצות האיזוריות לא יוצאות מן הכלל. לפי איזה תעריפים משלמים מיס?

א. שלום:

לפי תעריף שחיה של מי שחיה. כל משפחה משלמת 1200 קוב לשנה, לא לפי התעריף החקלאי, לא חשוב כמה נפשות במשפחה.

מ. שטרית:

לא ידעתי, לכן שאלתי. אני מוכן לבדוק את זה. לפי ידיעות שקיבלתי מאנשי המושבים עצמם, זה לא המצב.

אם נקבל נתונים ממשרד הפנים על הגבייה במפעלי תעשייה ובמפעלי התיירות, נראה שזה לא פותר את הבעיה. אחמוך בכל לבי בפיתרון הבעיה של המצוקה התקציבית של המועצות האיזוריות. אני מבקש לקבל נתון מהתקציב פר קפיטה במועצה איזורית לעומת תקציב פר קפיטה בעיר פיתוח.

א. שלום: ההצעה היתה שלי. ביקשתי לקיים את הדיון לאור המצב בשלטון המקומי. כחבר ועדת המשנה נושא התקציב של השלטון המקומי מעניין אותי.

לפנינו הובא התקציב של 40 מיליון דולר לפרעון מילווה בעיירות פיתוח, ישובים קטנים והמגזר הערבי והדרוזי. שאלתי איפה המועצות האיזוריות ולא קיבלתי הסבר, וביקשתי לקיים דיון.

היתה תקופה במדינת ישראל שהיתה יד נדיבה ורחבה בכל המגזר של הרשויות המקומיות. בשנתיים האחרונות חל מפנה עקב המצב הכלכלי. אם ניתן יד לפגוע בצורה דרסטית בשירותים המינימליים שאנחנו נותנים לאוכלוסייה הזאת, הן של ערי הפיתוח והן של המושבים, בגלל הבעיות החברתיות שישנן שם, אני חושב שנפגע בתשתית העיקרית, ולדעתי השיקום אחר-כך יעלה הרבה יותר למדינת ישראל.

היתה תקופה שהמגזר המושבי והקיבוצי בשירותים קיבלו הרבה יותר מעיירות הפיתוח. חלה תפנית ואני שמח עליה.

אני גר באיזור שעובר על יד יבנה ואני מגיע לפעמים לשדרות ולאשדוד ומקומות אחרים. יש במה להתגאות. היום הבעיה החמורה היא כתוצאה מהפגיעה של צמצום דרסטי בתקציבים. הקשבתי אתמול לשטרית כאשר הופיעו ראשי הרשויות. אם לא נטפל בזה היום נשלם ביוקר בעתיד. יש היום סימנים חמורים מאד גם במגזר המושבי של נוער שוליים שלא הולך לצבא. כל הדברים האלה הם כתוצאה מהבעיה שאין תקציבים לטפל בהם. המועצה האיזורית יכולה לעשות כל שביכולתה, אני לא מקבל שיש אפליה בשירותים בין ישובים קיבוץ ומושב. המועצה האיזורית מעבירה תקציבים. למועצה האיזורית באשקלון 50% ו-50%, אבל בית שקמה לא יכולה לקיים את השירותים מעבר למה שהמועצה האיזורית נותנת, אז אנחנו לוחצים על הסוכנות ואחרים שישלמו. צריך להפריד בין חלוקת ה"עוגה" הלאומית ובין התקציב המוניציפאלי שאנחנו דנים עליו. איננו יכולים להשלים עם המצב הזה.

עובדיה עושה השוואה בין הלול באלפיל לבין הקיבוץ. במועצות איזוריות בהן יש מפעלים, גובים מסים. במועצה איזורית באר-טוביה יש מפעל לתערובת. במשחטות משלמים כדת וכדין. בצרכניה הוא משלם מס עסק כמו בכל מקום בעיר. השירותים האלה עולים ביוקר, כי הוא צריך להחזיק כביש של 4 ק"מ ל-400 נפש. בעיר הוא יכול להחזיק כביש ארוך יותר על אותו מספר נפשות. אלה דברים שעולים הרבה כסף. אני מטעים שיבדקו את זה ואם יחליטו שיש שירות מיותר, יבטלו את זה. אני מטעים.

במועצות האיזוריות יש 100 ישובים במצוקה ואחרים במצב בינוני. בישוב שיש לו 100 משפחות וביניהם 20 - 30 משפחות במצוקה, זה לא מענין את המועצה האיזורית. בעיר יש תעריף של הנחות.

במושב, האלמנה, האם השכולה וכולם משלמים אותו דבר והאגודה משלמת את זה. ההוצאות יותר יקרות אך חושבים את הקרקע לעסק. היום מצב החקלאות קשה. היום קשה להם לממן.

הגשמי הצעה לסדר היום במליאת הכנסת, היה דיון. משרד החינוך צריך לממן 90% מהסעות הילדים. מטה יהודה עשה מכרז, הגיעו לאלפיים שקל לק"מ. מועצה איזורית עם האוטובוסים שלה מקיימת את השירות הזה וזה עולה לה 1080 שקל - 54%. לו היה משרד החינוך משלם, היה צריך לשלם 1800 שקל לק"מ, והוא משלם 600 שקל וזה גורם לגרעון למועצה האיזורית בסכום של 700 מיליון שקל לשנה. ישבתי עם שר החינוך והוא אמר שיש ועדה שדנה בזה. הבאתי רק דוגמא. לא יכולתי לפרט 53 מועצות איזוריות. אלה השירותים שעולים ביוקר - הקמת השירותים בכל ישוב כמו מרפאה, גן ילדים וכו', לא משרד החינוך מממן את כל הדברים האלה.

מ. שטרית:

מי שיש לו, ישלם יותר ומי שאין לו - לא ישלם פרוטה.

א. שלום:

20 מיליון דולר יש גרעון, זה מגיע היום ל-27 מיליון דולר. כולם יודעים שיש גרעונות ברשויות המקומיות, שכולם יקבלו, והמגזר הזה שהוא חלש מאד לא יקבל שום דבר?

הקיצוצים גדולים. באתי בטענה אל ראש המועצה האיזורית מדוע הוא מקצץ כל כך הרבה. הוא אמר שאין לו ברירה. קיצצו מעל 15% מכוח האדם שלו. מפסיקים לתת שירותים וזה יפגע בסופו של דבר בתשתית - בנוער, בחינוך, על זה מדינת ישראל תשלם ביוקר.

אני מבקש שאנחנו נמליץ בפני האוצר והפנים לעשות בדיקה מדוקדקת כמו שנוהגים כלפי רשויות מקומיות, ולאור זה יקבעו את הצרכים כדי לקיים את השירותים המינימליים.

אני נגד הפגנות. יביאו לנו נחונים לאחר בדיקה, ואנחנו חייבים לתת פתרונות.

לגבי בחירות יש מסקנות ועד היום הן לא חתומות. אין זה באשמת הישובים. כל חושב מעל גיל 18 הנו בעל זכות בחירה, יבחר את הנציג שלו. איננו מפריעים לזה. הנציגים בוחרים את ראש המועצה.

מ. בר-און:

אנחנו ניצבים בפני בקשה ויש כאן מימד פוליטי. הייתי רוצה לשמוע אם ההשמצה על הקיבוצים לא נכונה. אני לא מדבר על רמת חיים בקיבוצים. יש גם עשירים בעיר ויש קיבוצים עשירים ופחות עשירים. גם במושבים יש כאלה וכאלה. זה לא עסקנו. בחברה קפיטליסטית כמו שלנו אם יש לאדם בריכת שחיה שהוא השקיע בה, זה לא עניננו; אבל אם ההאשמה נכונה שהציבור משקיע בצורה לא שווה, זה צריך להחשף.

הבקשה הראשונה שלי היא, או שמשרד הפנים או הועדה עצמה תעשה מחקר קצר ותבדוק את התאשמות האלה בדבר שירותים לא-שוויים. אנחנו יודעים היום ששוויוניות היא לא אריחמטית. יש מרחקים. מאז הקמת המדינה אמרנו שהעיקר לא צריך להיות כמו בארצות אחרות בשירות ציבורי אלא אנחנו רואים באיכר הישראלי ובתושב המרחבים שצריך לתת לו יותר כדי שיהיה לו יותר מאשר לאיש העיר.

אם הדברים שנשמעו כאן נכונים שיש שוני בחלוקה בין מועצות איזוריות אחדות לאחרות; אם המפעל ליד יבנה משלם כמו ביבנה אבל מפעל אחר משלם פחות כי הוא ליד גבעת ברנר, זה עיוות, ואני מוכן לצאת נגד זה.

יש 53 מועצות, אולי מספיק שחיינה 40. יש כאלה שבהן 70 ישובים ויש כאלה שיש שם 80 וכאלה שיש שם 12. אם זה בערבה, זה יכול להיות מוצדק. אולי אפשר לקצץ וע"י זה לחסוך משאבים.

יש בעיה ספציפית בקשר לישובים ערביים, זה מכביד על המועצות האיזוריות. בכפר הערבי יש מושגים אחרים. האם לא נכון להפריד? אולי צריך למצוא קטגוריה יותר ברורה במקום שנכביד על המועצה האיזורית.

פ. גרופר: הנושא מוכר לי, אולי הוא חדש לכמה חברים.

האם נכון שבמדינת ישראל יהיו אזרחים שמקבילים שירותים מוניציפליים ולא בוחרים, הם כאילו מעולם אחר? היו מאות חלונות. קוברסקי טיפל בזמנו יחד אתנו בזה והיו הרבה הצעות ועד לרגע זה איננו יכולים להשלים שיש אזרח במדינה במסגרת המועצה האיזורית שלא בוחר כי לא נותנים לו. זה לא יתכן. אדם גר בישוב עם משפחתו, מלמד את הילד, משלם מסים, והוא לא בוחר. נסינו לשנות את החוק ולא הצלחנו. גם בתקנות החדשות רוצים לתת אפשרות לכל ישוב לבחור, גם לאזרח שגר שם והוא לא חקלאי והוא לא חבר אגודה, אין לו זכות בחירה. טענו שלא יעלה על הדעת דבר כזה, זה לא צודק ולא הוגן. צריך לשנות את החוק שחיינה בחירות בכל מקום ולכל אחד. שאלנו אותי למה לא שנינו את זה במשך 7 שנות שלטון הליכוד. החשובה: במשך 7 שנים התנגשנו עם משרד הפנים והוא לא נתן לנו להעביר את זה.

המיסוי איננו שווה. מחברי התאחדות האיכרים לקחו מסים גבוהים יותר מאשר מחברים במושבים ובקיבוצים מאותו איזור. אמרנו שלא יתכן שיהיה הבדל בגביית מסים במקרה כזה. יש מצב של איפה ואיפה בין מסים שגובים ממפעל ציבורי או פרטי באיזור שיפוט אחד לבין מפעלים איזוריים.

אני יודע שהעלו מסים במאות אחוזים, צריך לבדוק אם זה מומש. צריך לדעת אם משלמים מסים שווים אזרחי המדינה. כל זמן שנזקקים לזקציב מדינה שיחן מענקים ועזרה, זה צריך להיות שווה. אם זה לא בא מזקציב המדינה, אינני מתערב. אבל ברגע שזה בא לשולחן הזה לא נוכל לומר שמגיע למועצה איזורית \times , אלא אם ישו גם את המסים. אי אפשר להמשיך להתבזות בצורה כזאת. לא יכולים להיות אזרחים שונים במדינת ישראל.

היו"ר י. כהן:

יש הרבה שאלות שנזרקו לחלל שמחייבות כירור וחושה והתייחסות מצד החברים. נדמה לי שגלחנו מעבר לדיון הקונקרטי על מה זה מוטב וקיבוץ ומה מקומם מבחינת כסחון, פיזור אוכלוסיה - כל הבעיות האלה בשלב זה אינם נושא לדיון. יש כמה שאלות יסודיות לדיון. במידה ונזקקים לתקציב המדינה, צריך לבחון את הדברים בצורה הוגנת ואובייקטיבית.

אנחנו נחבצ משרד האוצר ומשרד הפנים להביא פירוט מערכת המיסוי ואיך זה מתייחס פר אזור, פר חעשיה, אסור לנו להתעלם מכך שמערכת המיסוי המוניציפאלית בישובים החקלאיים היא כפולה. צריך לקחת את שני המרכיבים. לדעתי אזור חבל-עדשים משלט קצת יותר כי הוא צריך להחזיק אחות, גן ילדים, אם אין, וזה מייקר. כך גם שירותים אחרים שבעיר הם זולים יותר.

פ. גרופר:

המסים אצלי גבוהים כפליים מאשר אצלך.

אני רוצה להשוות. אני מבקש לקבל תמונה מאוזנת וכוללת.

היו"ר י. כהן:

ע. עלי:

כאשר מטיעים חולה מקיבוץ לבית החולים לא משלמים כלום.

היו"ר י. כהן:

אני מבקש לקבל תמונה מאוזנת, גם על מערכת המיסוי, מבני החעשיה. אני חושב שיש כמה בעיות שלא מניחות את הדעת, של חלק מחברי הועדה, כמו מערכת החינוך המפוצלת, כמו מערכת המיסוי שמחייבת בדיקה, כמו מערכת הזקיקה לגבי בזירות. כל הנושאים האלה אני לא בטוח שנפתור אותם בישיבה הזאת וגם לא בישיבה הבאה. לקראת הישיבה הבאה אני מבקש כמה נתונים שהחברים יראו כדי להוציא מסקנות אובייקטיביות על דעת רוב חברי הועדה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.10